

Уводно предавање циклуса ТРАДИЦИЈА – ТЕМЕЉ СРПСКЕ КУЛТУРЕ, одржано у Крагујевцу 28. октобра 2014. године у сали Епархије шумадијске

Миладин Шеварлић

Даме и господо, другарице и другови, браћо и сестре!

Наслов мога излагања, формулисан као „Традиција и савремена српска драма“ – од стране љубазних организатора из Центра за неговање традиционалне културе – немојте схватити другачије до у основном значењу речи. Овде се, дакле, неће превасходно говорити о позоришту и о драми као књижевном роду (мада ће и о томе бити речи) - више ћемо говорити о нечему много важњем: о савременој српској драми у буквалном смислу, то-јест о драми што је српски народ преживљава последњих деценија, нападнут и споља и изнутра. Споља, од стране „новог светског поретка“, а изнутра од оних који су заборавили значење појмова: традиција, нација, па, самим тим, и патриотизам. Те појмове ћемо морати, из предострожности, да дефинишемо, како се логика нашег разговора не би извитоперила, како, дакле, неки од тих појмова не би био схваћен на начин на који се њима манипулише у име политичких и других циљева.

Прави наслов мога предавања гласи: „Србија на стрмој равни или Трактат о традицији и мондијализму“. Овакав, обухватнији приступ моћи ће да назначи координатни систем у оквиру којег ће се, у наредним предавањима, о традицији и култури говорити из угла појединих области стваралаштва, било да је реч о књижевности, историји, социологији, религији, медијима, језику и другим дисциплинама у којима се огледају појмови задати у

концепту овога циклуса.

А сада, да почнемо!

I

ДЕФИНИСАЊЕ ПОЈМОВА

1) **НОВИ СВЕТСКИ ПОРЕДАК** или **МОНДИЈАЛИЗАМ**: Тоталитарни, освајачки концепт сваке глобалне империје, или оне која кани да то постане. На пример, као што је познато, у старом веку, репрезентативни узорак је Римско царство, које је поробило, униформисало, нивелисало највећи део тада познатог света. Званични језик у свим земљама био је латински, званична религија римска, урбанистичка решења свих нових или реконструисаних градова била су подједнака: две главне, под правим углом, укрштене улице, форум, Зевсов храм и арена за међусобно клање људи, људи и животиња, па, у датом тренутку, и хришћана, итд.

У новом веку, ту тенденцију покоравања остатка света, разбијања интегритета држава, идентитета народа, њихове духовности, колективног памћења и било које врсте самосвојствености показивале су шпанска и енглеска империја, затим Наполеон, а у најновије време Хитлер, Стаљин и, најзад, у данашње време Америка и Европска унија. Средства за остварење оваквог, империјалног пројекта су војна сила, освајање, геноцид, економско исцрпљивање, експлоатација ресурса и јевтине радне снаге, злоупотреба средстава информисања и комуницирања у циљу испирања мозга и клонирања човечанства.

У наше време, пројекту доприноси и фармацеутска индустрија, чији лекови често изазивају, уместо да лече болести, тајне лабораторије које дистрибуирају смртоносне епидемије, обавезна вакцинација са дегенеративним учинком, насилно чиповање људи и тотална контрола путем електронских средстава, интернета, мобилних телефона, укључујући сателитске везе и сл. Затим, генетски модификована храна, која има непосредна дегенеративна својства, као и авионско запрашивање одређених делова планете - па и наше земље - отровним материјама, као што су алуминијумоксид, сумпорхексахлорид, баријум, манган, арсен... Далекосежне последице су, између осталих, аутизам код деце, затим рак, фибромијалгија, итд.

Главни циљ ових мера је планетарно десетковање становништва, које прави гужву, које изазива социјалне и политичке немире, које тражи посао, храну, воду, ваздух, слободу, право да мисли и осећа на свој начин.

2) **ТРАДИЦИЈА**: То је процес предавања, преношења, одржавања идеја, веровања и начела - усмено, писано или применом, од нараштаја нараштају. У ширем смислу, појам традиције прожима све области људског живота и делатности. Без традиције се не да замислити ни голи опстанак, а камоли култура људских заједница. Тако је традиција оно што одржава друштва и цивилизације, непрестаним преношењем дела и мисли, и

њиховом стваралачком модификацијом. (Опћа енциклопедија Лексикографског завода.)

3) НАЦИЈА: Што се тиче нације, цитираћу само Хегелову мисао која сажето изражава суштину овога појма: „Нација има народносну генезу - каже он - али јој је унутрашња структура културно – духовна“.

Данас, сваки помен појма „национално“, изговараног некада јасно и гласно, са осећањем поноса и части - третира се као „говор мржње“. Сваком помену појма „национално“, мондијалистички гласноговорници придодају потенцијално злочиначки смисао, а сам појам карактеришу као нешто примитивно, превазиђено, затуцано, такорећи дебилно; у сваком случају, као нешто нецивилизовано, достојно презира и подсмеха.

4) ПАТРИОТИЗАМ је енциклопедијски дефинисан - за оне који то не знају, или не желе да знају - као љубав према домовини, земљи и народу - заснована на историјским условима развоја свести о припадности одређеној заједници и целини.

II

МЕТАСТАЗА ДЕСТРУКЦИЈЕ

Традиција је друго име за појам континуитета. Без континуитета нема ни конзистентности једне културе, дакле, ни њеног опстанка. Ако се свака епоха, свако ново политичко раздобље, свака нова власт, која је засела у седло моћи, труди да поништи оно што је пре ње било, и да почне историју, самим тим и културу, испочетка, ако почне, дакле, да руши старе споменике, да хистерично мења називе градских улица, брише или маргинализује оне ствараоце који не одговарају њеној идеологији или слици света, заборавља или даје други смисао прошлим историјским догађајима, или се труди да - под притиском окупатора или доминантних страних сила - модификује и саму свест народа - у таквим околностима развија се метастаза деструкције у ткиву националног бића, националне свести, аутохтоног погледа на свет, духа и морала нације, до осипања свих вредности које почивају на вековној традицији, коју ваља пажљиво чувати, развијати, дограђивати и модификовати у складу са менама времена, а никако поништавати - јер тиме поништавамо себе саме као колективно биће, и сваког појединца, који остаје да лебди у празном простору безнађа, без имунитета, који би га штитио од зала овога света.

Али оне који традицију чувају уз помоћ тврдог, сенилног конзервативизма и окамењених фолклоридних представа - а таквих није мало међу нама, Србима - треба подсећати увек и увек изнова да чувати и поштовати традицију не значи слепо робовање светоназорним, политичким, духовним, културним формулама и садржајима нераскидиво везаним за неко прошло време - јер тако добијамо леш, што га вучемо за собом, затварајући путеве креативног развоја и ефикасног опстанка у овоме свету промена.

Дијалектика односа према традицији значи - објаснимо то онима који не знају, или не желе да знају - извлачити фундаменталне нити из дубина прошлости, надграђивати их,

чувајући њихову суштину, а њихову форму пажљиво моделовати, како би и сама суштина могла да опстане као живи, активни садржај, да претраје у оквирима новог цивилизацијског кода и новог друштвеног контекста.

Јер, дошао је последњи тренутак када се морамо подсетити да без прошлости неће бити ни будућности, да без „реанимиране“ традиције нећемо моћи даље, да је, у противном, следећи корак - корак у празно.

Борба за спасавање националне традиције из загрљаја новог светског поретка и његових домаћих скоротеча пре свега подразумева суочавање са истином о себи, о свом положају и алтернативама које стоје пред нама.

Ако имате времена и разлога да погледате телевизијски Дневник (јер „ви имате право да знате све“, филтрирано кроз ваш „јавни медијски сервис“) - видећете често, пре почетка те хронике наших политичких и економских успеха, инспирисаних шаргарепом Европске уније која нас води у „врли нови свет“, видећете, дакле, и чућете вапај Призренске епархије - где леже закопани дух и традиција, ваша и вашег народа - за помоћ гладнима, помоћ коју можете, из фотеле, уз шољицу кафе, да пошаљете телефонском поруком, која ће вас коштати педесет динара. Добра цена за чисту савест пред узнемирујућом појавом покопаног националног духа и националне традиције.

А у истом том Дневнику могли сте видети и извештај о пљувању националне заставе на сцени позоришта „Атеље 212“ у Београду - што представља, зар не?, врхунац демократске и уметничке слободе. Пробајте само да кинете на „шаховницу“ у Загребу! А ко су ти наши „Европејци“ и демократи из централа за деконтаминацију, дератизацију и денацификацију српске културе? То су они што су збрисали са јавне сцене све који другачије мисле. То су они који се брчкају у брлогу силоване и згажене српске културе, под окриљем својих богатих и неписмених политичких патрона.

Људи који другачије мисле, који не губе свест о томе ко су и одакле потичу, који не пристају на улогу духовних квислинга - већ петнаестину година немају приступа ни медијима, ни битним културним институцијама, ни манифестацијама, нити финансијским средствима за остварење својих уметничких пројеката.

Имају ли они, бар, право на своје мишљење? Или је у овој демократској земљи изношење различитог мишљења а priori фашизоидни чин? А искључивост, секташтво, вулгарно етикетирање, упљување, погромашке акције диригованих медија и представника „невладиних организација“, те узурпирање јавне сцене - представља, дакле, европски, цивилизовани манир и производ лепог демократског васпитања?!

Докле ће свест српског пучанства бити жртва игре свеопштег привида? Докле ће квазидемократске, мондијалистичке лажи бити алиби за узурпацију и пљачку? Зар је дотле дошло да Европска унија треба да захтева преиспитивање овдшњих криминалних приватизација? Европска унија, која је Србију осакатила, унизила, бомбардовала и колонизовала!

Али, немојмо, такође, да нам Европска унија буде алиби за наша властита непочинства, глупости, поразе, неснађеност, самоубилачки мазохизам. Европска унија и слободарске Сједињене Америчке Државе раде нам оно у чему им сами помажемо!

Зар је у пониженој, опљачканој, упљуваној Србији, изложеној још и срамотној аутодеструкцији и дебилитету политичких манекена, цинизму и безобзирности шпекуланата и насилника - зар је у тој и таквој Србији највеће зло патриотски став, национално самоосећање и одбрана српске традиције и српске културе, коју обешчашћују квазидемократски шарлатани, што убирају срамну славу и новац, пљујући по

темељним вредностима и симболима традиције и идентитета једног народа?!

Без ослонаца на властиту традицију, на осећање континуитета властите културе, етике и самобитности - српско друштво се суновраћује у политичко, економске, морално и културно безнађе.

Београд је пренапучен од врха до дна, а села пуста и фабрике закатанчене. Из Италије се увозе чак и чачкалице, из Аргентине трула говедина, из Вијетнама речна риба – поред свих наших Сава и Морава - а из Кине бели лук!

Из дана у дан тонемо у морално и културно варварство. Ослушните - ако још имате слуха – осакаћени српски језик, којим се говори на улицама и у медијима, па и оним најрепрезентативнијим! Погледајте телевизијске програме, са свим срамотним „фармама“, „великом браћом и сестрама“, програме из којих зрачи невиђена духовна празнина, бекетовски бесмисао и просташтво, какво се тешко среће међу иоле цивилизованим народима.

Опустела, непродуктивна, осиромашена земља, без суверенитета и сувисле перспективе, без љубави, вере и наде, са бестијалним насиљем у породици, школи и на улици, са педерским парадама у престоници, са застрашујућим нивоом суштинске неписмености и некултуре, са белом кугом, која се незауостављиво шири - то је слика данашње Србије!

III

КУЛТУРНА ОКУПАЦИЈА СРБИЈЕ

Стање у српској култури није и не може бити другачије него што је то опште стање што га диктира дух времена. Живимо у времену светских интеграција, где појединачне културе губе своје особености и своје традиционалне корене; у ери глобализације, у власти банкара, господара света, који су од човечанства начинили руљу произвођача и потрошача материјалних добара.

У Србији се убрзано заборавља национална традиција, вера и језик; овде нема праве културне климе, ни јавног мњења - постоји само дивљачка агресија медија, који неснађеноме пучанству испирају и оно мало мозга што му је остало.

Људи који озбиљно мисле, осећају и стварају, маргинализовани су и, мање или више, сабијени у мишје рупе своје приватности, куда се, бар, склањају пред поплавом тешког примитивизма, снобизма и профитерства скоројевића, пред насиљем цинизма и демагогије оних који контролишу власт и новац.

Они српски глобалисти који прижељкују пречицу ка „културној, демократској Европи“ нису свесни да сањају архаични сан, што га изображени синови сељачке Србије сањају још од краја претпрошлог столећа, сан који се најчешће завршава као комплекс ниже вредности пред свим оним што долази са Запада. Да иронија буде потпуна - у исто време, највећи духови Европе већ више од једног столећа ламентирају над пропадањем

Запада, његових темељних духовних, етичких и политичких вредности.

Културна окупација Србије одвија се, дакле, уз свесрдну помоћ квислиншке псеудоелите, или ергеле добро истимарених и ухрањених тројанских коња - чији је задатак да својим, европејски поткованим, копитима поравнају терен за империјалну нивелацију српских духовних и културних простора, како ови прљави варвари, ови глупи, наивни простаци не би сневали некакве своје српске снове, ометајући, као камичак у чизми освајача, славодобитни, планетарни поход банкарске, лихварске интернационале.

„Пусти Србина на Србина, па бриге не бери“ - каже стара турска пословица.

Дакле, људи који контролишу већину српских културних институција и културних токова не налазе се у служби националних циљева, нити подстицања слободних, аутентичних стваралачких стремљења. Како, уосталом, формулисати српске националне циљеве? У традиционално поцепаном српском друштвеном организму води се, као и обично, истребљујућа шизофрена борба на живот и смрт. Док су све околне, „братске“, државе и државице постигле какав-такав консензус о националним циљевима и интересима - у Србији се и даље води грађански рат између четника и партизана новог доба.

IV

ДРАМА СРПСКОГ ПОЗОРИШТА

Пошто у овоме друштву права идеологија више не постоји - постоје само партије, које се лавовски боре за власт - једина идеја је, као што знамо, новац и позиција у друштву.

Партијама су потребни уметници, виђени људи из културе, највише због медијске и трибинске промоције. Ти промотери чине непробојне интересне групе, које знају да од партија наплате своје услуге.

У позоришној сфери, рецимо, десетак људи држи кључне позиције и, дакако, новац. Јер, неки новац се, ипак, дистрибуира у културу. Па, онда, имате та позоришта по сиротој Србији, и зна се који су то пет редитеља из Београда, које ће они звати да би себи дигли рејтинг. Редитељ дође и каже - ево, донео сам вам текст, текст је супер, директно из Ирске (нпр. „Сакати Били“), они га, притом, гледају ко у Бога, а он каже - то ће вас коштати само десетак хиљада евра, ја правим и сценографију, могу да компонујем и музику, ако треба... Они кажу, јао, како ћемо то, трче до председника општине, јуре спонзоре, фабрике стоје, економија посивела... Ипак, на крају, искукају нешто. Овај даса узме паре, режира, тако, у још два-три сирота, амбициозна позоришта, купи себи цип и оде кући.

То су, дакле, мали тајкуни у култури (јер и култура је мала), а ту је, разуме се, и несрећни комплекс ниже вредности спрам велике, напухане престонице. А тајкунчићи се држе између себе. Неки то називају и позоришном мафијом. Држе се између себе и ви не можете проћи. Тај монопол, та херметичност води, јасно, до ентропије културе.

Уосталом, традиционалну културу већ увелико прежива „златно теле“, које жваће на

електронски погон. Исус је, некада, ногом у дупе, истеривао трговце из Храма, али данас нема Исуса, а храмови су претворени у банке. Онај ко хоће да се бави културом, а да не буде бедник, он мора да се прилагођава. Када се томе додају друштвене и политичке специфичности српске земље, можемо складно да заокружимо слику... На тој слици видећемо и позоришне „корифеје“ у џиповима, док ви хватате аутобус са „бувљака“... Уосталом, нису „корифеји“ криви због ваших слабости и ваше глупости. Некада су се београдска, за њима и остала позоришта утркивала у игрању домаћих драмских текстова. Наша савремена драмска литература нема чега да се стиди пред лицем света. Напротив! Стремећи ка Западу, наша позоришта данас, ипак, радије играју слабе или осредње ирске, енглеске, америчке драме. Они више воле да буду колонија тзв. великог света, него да, негујући духовност властите средине, зараде праву улазницу за тај свет. Заборављају да се без темељног идентитета у тај свет не може ући. Сви презиру слуге, а највише њихови господари. Они наши уметници које свет доиста уважава, од Иве Андрића до Емира Кустурице, антејски су црпли снагу из тла којему припадају. Као што се, гледано политички, у свет на прави начин може ући једино са колико-толико независном државом, тако се једино може ући са властитим духовним и културним ликом. Остало је полуколонијални фалш, игра у којој се, на крају, губи све.

V

ГРОБНА ПЛОЧА ДОСИТЕЈА ОБРАДОВИЋА

Испред улаза у Саборну цркву у Београду лежи гробна плоча Доситеја Обрадовића. На тој плочи некада је стајао епитаф, што га је он сам саставио: “Овде леже његове српске кости, он је љубио свој род...” И тако даље. Данас, тај запис је скоро сасвим нечитљив, излизан безбројним српским стопама, које су ту пронашле згодну пречицу.

Доситеј Обрадовић живео је, са пасошем аустријске државе, у Трсту, Лондону, обишао је читаву Европу и добар део Средоземља, учећи и подучавајући друге. Када је подигнут Први српски устанак, он је написао песму „Востани Србије“, ставио у путну торбу нешто књига и неколико кромпира - намирницу до тада непознату у овим крајевима, како би се у Србији могла запатити и помоћи вечно гладном српском народу да се прехрани - и дошао Карађорђу, у Београд. Карађорђе је узео кромпир, а Доситеја поставио за министра и држао га са своје десне стране, као што је генерал Де Гол са десне стране држао свог министра за културу, Андреа Малроа. Полуписмени сељак, аустријски „фрајкор“ и свињарски трговац, Ђорђе Петровић, није рекао Доситеју: „Чича, немој да смараш! Дај 'вамо тај кромпир и врати се лепо откуда си и дошао - имамо ми сад преча посла од те твоје културе!“

Доситеј није, дакле, добио одговор што су га многи добронамерни интелектуалци добили од данашњих српских вођа, били они на власти или у опозицији.

Од „сече кнезова“ 1804. године, српски народ није био ближе историјском понору него данас. Оно мало Србије што је остало, распарчава се и даље, оно што је вредело опљачкано је; средњи сталеж уништен; једни једу из златних тањира, а други из контејнера; земља је сведена на протекторат империје, која се, газећи планету, бори за „демократију“ и „људска права, оне империје која је пре 15 година послала овамо „Милосрдног анђела“ са уранијумским даровима.

Некада су се најбољи Срби, од Стерије до Милутина Миланковића, школовали на Западу, па долазили, како би знање и просвећеност улагали у развој своје земље и свога народа. Данас се најбољи Срби школују овде и, главом без обзира, беже на Запад. Негативна селекција доведена је до завидних консеквенци. Партократска олигархија и њени трабанти, без обзира на то јесу ли дебилни, или не - тврдо су ушанчени на свим битнијим позицијама у овој држави. Цензура, коју су комунисти помало траљаво неговали, сада је ефикасно позатварала медијске просторе.

Опљачкана Србија се преселила у главни град, чијим рекама плута ђубре, криминалци се возе скупим џиповима, а политичари блиставим лимузинама; у главни град, чије су елитне улице украшене појавама живописних просјака, били они ратни инвалиди (читај „Све ће то народ позлатити“, Лазе К. Лазаревића), изгладнеле старице, штрокави Циганчићи, пардон, Ромчићи, или мајке са бебом у наручју.

А све то, укључујући параде поносних педера, уз лавез корифеја невладиних организација, одвија се под благопријатним покровитељством Европске уније и америчке империје, које се, уз помоћ домаћих издајника, цинично поигравају нашом судбином. Зашто све ове ноторне ствари говорим данас и овде? Зато што држим да се морамо стално подсећати у каквим историјским и друштвеним околностима живимо; зато што, ипак, гајим наду да у српском народу има још увек освешћених људи, који ће, здружени, бити у стању да представљају оазу здраве свести и критичке мисли, и који ће, верујем, очувати искру српскога духа, српске традиције и српске културе, без обзира на темељни образац српске културне политике. Дефинисао га је још двадесетих година деветнаестог века, у освит васкрсле српске државе Милосав Лаповац, доглавник кнеза Милоша, изневши јавно захтев да се сви писмени људи по Србији побију, „како не би семе смутње по народу сејали“. Даље се ствари одвијају по своје логичном следу: кнез Милош енергично одбија предлог Вука Караџића да га описмени; исти Вук Караџић, творац модерног српског језика, понижаван, малтретиран, изложен вулгарној спрдњи ослободилачке српске „елите“ - бежи из Србије, главом без обзира. Касније ће из ослобођене отаџбине побећи понижени и разочарани Јован Стерија Поповић, човек који је стварао основе српске културе и просвете.

Тако је доследно почела да се остварује српска културна политика, без обзира на то да ли је реч о кнежевини, краљевини, комунистичкој или демократској републици. Дуг је списак великана српске културе који су, у различитим режимима, хапшени, протеривани, чија су имена брисана из анала српске духовне историје. Па и данас се, ето, држимо опробаног лаповачког обрасца.

Али, као што се на крају Шекспирових трагедија обично оставља трачак наде за неку другачију, лепшу будућност - сматрајмо, и овом приликом, пристојним да искажемо наду како ће српски народ, ипак, наћи снаге и памети да се одупре злу, које га разједа споља и изнутра.

